

Del II *Ur arkivet*

Om bildessäerna · JOHAN KÄRNFELT

Trots att vetenskapens lämningar är fyllda av bilder och föremål av alla de slag har vetenskapshistoriker traditionellt haft en tendens att bortse från dem. Skälet kan tyckas enkelt: ska man skildra till exempel Vetenskapsakademiens historia är det ofrånkomligt att protokoll, årsberättelser, manus, korrespondens och andra typer av skriftliga handlingar bildar underlag för framställningen. Men under de senaste decennierna har den vetenskapshistoriska forskningen riktat uppmärksamheten mot vetenskapens visuella och materiella kulturer. En rad studier med fokus på olika historiska tidsperioder har belyst hur bilder och föremål varit en central del av vetenskapens produktion, kommunikation och cirkulation av kunskap. I bokens andra del ska vi, inspirerade av denna forskning, fördjupa oss något i vetenskapens materiella lämningar.

Denna del av boken består av ett fyrtiotal bildessäer. Ämnena varierar högst betydligt men gemensamt är att varje essä tar avstamp i en bild som på något sätt har anknytning till Vetenskapsakademiens kunskapshistoria. Merparten av bilderna utgår från de samlingar som finns tillgängliga på Centrum för vetenskapshistoria. I vissa fall har underlag hämtats från andra arkiv. Vi har strävat efter att välja bilder på ett sådant sätt att så stora delar som möjligt av vetenskapens mycket varierade lämningar finns representerade: fotografier, diagram, akvareller och kartor, men också föremål, instrument och mycket annat. Det ska understrykas att vår ambition inte har varit att göra fullödiga bildanalyser, utan snarare att använda bilderna som en sorts titthål in i historien. Bilderna har inte heller i första hand valts utifrån sina visuella kvaliteter, utan för att de har något intressant att berätta ur ett kunskapshistoriskt perspektiv.

POJKAR OBSERVERAR SOLFÖRMÖRKELSEN 1954 genom sotade glas.

Essäerna har delats in i fyra övergripande kunskapshistoriska teman. Det första handlar om kunskapens rörelser och mediering, det andra om de praktiker och materialiteter som kunskapsbildningen inbegriper, det tredje om de kunskapsordningar som skapas och omskapas genom historien och som upprättar ordning och hierarki, det fjärde och sista om de minnespraktiker som kanske inte producerar så mycket ny kunskap, men som förvaltar minnet av det som varit. Dessa teman ska inte uppfattas som separata skeden i kunskapsbildningsprocessen, utan snarare som mer eller mindre integrerade aspekter av densamma. På samma sätt som cirkulation av kunskap till exempel förutsätter en kunskapsordning, är tekniker för att minnas, spara och bevara integrerade i den kunskapsbildande praktiken.

Varje avsnitt inleds med en kort presentation av det övergripande temat, och därpå följer ett tiotal essäer. Med tanke på temanas karaktär är samlingarna givetvis allt annat än uttömmande – de bjuder snarare på ett axplock av uppslag och ingångar till det aktuella området.